

Butlletí

del

Centre Excursionista de Catalunya

Notes d'un viatge per França, Suïça, Alemanya i Austria

(Acabament)

El trajecte que en tren seguirem des de Zurich a Innsbruck és interessantíssim i sobremanera pintoresc. Pot dividir-se en dues etapes. La primera, que comprèn fins a Buchs, comença vorejant en tota llur extensió els llacs de Zurich i Walenstadt, arriba a la petita vila de Sargaus, que es troba recolzada en la ribera del Rhin, i, canviant sobtadament de direcció, emprèn el ferro-carril sa vertiginosa marxa paral·lelament al corrent d'aquest riu, per travessar-lo en la vila de Buchs, població que serveix de pas per deixar la Suïça i entrar a l'imperi austriac per la regió tirolesa.

En la segona part la via va enlairant-se paulatinament, fins a arribar a 1,300 metres sobre el nivell de la mar. S'ha obert aquella via en la falda de muntanyes que formen l'extensa serralada, ovi-rant-se al fons la vall banyada pel riu Ill, i després l'Alfeus, coberta de poblets i pagesies, amb grans esteses de pasturatges per al bestiar. El tren, que en extensíssim trajecte passa a 200, 300 i 400 metres d'altura sobre la vall, travessa, amb motiu de les sinuositats de les muntanyes i les riuades que en baixen, tot un seguit de terraplens, ponts i foradades, que ocasionen al viatger una esferçidora impressió. A mig camí aproximadament entre Buchs i Innsbruck, es troba el túnel de l'Arlberg, de més de 10 quilometres de llargada, que està traçat en sa primera meitat amb rapidíssima pendent cap en amunt. Dura el pas per dit túnel de quinze a vint minuts, segons la velocitat dels trens; i en una de ses boques s'aixeca un obelisc amb el retrat en relleu de Juli Lott, arquitecte de tant notable foradada.

Passada aquesta, comença a baixar la via ferria, travessa a

Landeck el riu Inn, i segueix sense interrupció sa ribera dreta fins a trobar la capital del Tirol.

Innsbruck és una bonica ciutat situada al mig d'extensa vall, a les vores del riu Inn, prop del lloc on amb aquest conflueix el Sill. La situació d'aquesta ciutat es immillorable, i sa comarca la més formosa, sens dubte, de totes les que constitueixen les ciutats alpines d'Alemanya. Des de molts llocs d'Innsbruck i dels seus encisadors voltants, s'admiren els enlairats cimals dels Alps, alguns coberts tot l'any de neu. Al saltar del tren, des de la gran plaça de l'estació (*Bannhofplatz*), s'ovira ja tota una cadena de muntanyes altíssimes, blanques en bona part per les extenses i duradores nevades. Hi ha en aqueixa plaça un grandios monument adornat d'artístiques matrones, assegudes al peu d'elegant obelisc, que simbolitzen l'agregació a Innsbruck dels veïns municipis o poblacions de Wilten i Pradl.

El carrer més important de la ciutat és el de Maria Teresa. S'hi aixequen interessants edificis dels segles XVII i XVIII, i palaus tant notables com el dels Estats i el de l'Ajuntament; i té en un de sos extrems el monument conegut per *columna de Santa Agna*, i en l'altre l'arc de triomf dedicat a l'emperadriu Maria Teresa.

Fou erigit dit monument, en 1765, amb motiu de l'estada a Innsbruck d'aquesta sobirana i del seu espòs, Francisco I, quan el casament del futur emperador Leopold II amb l'infanta Maria Lluïsa. Durant les festes que s'hi celebraren morí Francisco I, i per això es veuen marcats senyals de dol en la decoració del monument.

Com a altres notabilitats d'Innsbruck, hi ha la grandiosa església dels Franciscans, que té tres naus i és d'estil Renaixement. En la nau central s'aixeca el monument funerari de Maximilià I, les despulles del qual no reposen aquí, sinó a Wiener Neustad, ciutat situada prop de Viena.

Té aquest monument en son centre un sarcòfeg de marbre negre, i està adornat amb vint-i-vuit estatués de bronze, que representen personatges contemporanis de Maximilià i diversos avant-passats seus. Algunes d'aquestes estatués són notabilíssimes i de gran mèrit artístic.

Hi ha, finalment, a Innsbruck, el Castell imperial, l'Universitat, que té a son costat l'església del mateix nom o dels Jesuïtes, d'estil barroc, construïda en la primera meitat del segle XVII, i el Museu, que conté un regular aplec de pintures, algunes escultures i molts altres objectes artístics.

El nord de la ciutat és el millor punt per admirar l'estesa de les cases i carrers d'Innsbruck, i l'esplèndida vegetació de son magnífic

Parc i demés voltants, resseguit tot aquest conjunt per les argentades ratlles dels dos rius que enclouen la ciutat, i decorat en últim terme per la majestuosa i severa silueta de l'emblanquida serralada alpina.

Arribem ja a Viena, objecte primordial de la nostra excursió. L'aspecte del panorama és completament canviat : si fins ara ens trobàvem en mig de grandioses muntanyes, hem deixat del tot aquestes, ja que Viena es-

tà situada en el centre d'una immensa plana. Viena és per sa població (més de dos milions d'habitants) la quarta de Europa. Per molts altres conceptes és, sens cap dubte, la primera, perquè Viena és la ciutat de l'aristocràcia, i aquesta resplendeix no sols en els costums i en el tracte de sos habitants, sinó que es reflecteix a més

VIENA

DETALL DE LA PROCESSÓ DEL CONGRÉS EUCARÍSTIC

en sos amples carrers i espaioses avingudes, en la profusió de sos monumentals edificis i en l'abundancia de jardins públics que embelleixen els distints barris de la ciutat, constituint al propi temps esplèndids llocs d'esbargiment per als vienesos.

Al centre de la gran aria que serveix de setial a l'imperial ciutat, existeix l'antiga Viena, que està voltada totalment pel canal del Danubi i pel Ring, famós passeig de ronda que no té rival en tot el món. La ciutat antiga, o interior, i el Ring, que la rodeja en ses quatre quintes parts, enclouen una infinitat de palaus i edificis notables, entre els quals la Catedral de Sant Esteve, el Palau imperial, la Casa de la Ciutat (*Rathaus*), l'Universitat, el Palau del Parlament, el Teatre de l'Opera i el Teatre Imperial, els Museus i Ministeris, i gran nombre d'artístics monuments.

S'hi troben, a més del Ring, que és el passeig més aristocràtic i més animat de Viena, el Graben, la Kerutner Strasse i la Rotenturen Strasse, carrers on hi ha els establiments més lluïts de la ciutat, i que

serveixen de passeigs i llocs de concurrència, durant les tardes, a l'elegància vienesa.

La Catedral de Sant Esteve és una grandiosa església d'estils romànic i ogival, predominant aquest últim. Consta de tres espais naus apoiades en 18 columnes, algunes d'elles adornades amb estatuës i altres detalls escultòrics, i té dues torres, la més alta de 138 metres, d'estil ogival molt típic, que es veu de tots els indrets de la ciutat. La porta gran d'aquesta Catedral, nomenada *Riesentor*, és marcadament romànica, amb boniques escultures, i s'obre solament en les grans solemnitats, tenint, per tant, l'entrada per les dues portes laterals.

Altres esglésies molt notables visitarem a Viena, entre elles la de Sant Carles i la votiva. La primera és del segle XVIII. Forma una nau circular de bastanta extensió, coberta de grandiosa i ben traçada cúpula. La fatxada, barroca, té un bonic pòrtic que descansa sobre sis columnes corinties; i més endavant s'aixequen dues altíssimes columnes, una a cada costat de la fatxada, que serveixen de campanars i són molt semblants a la columna Trajana, de Roma, i a la de Vendôme, de París; trobant-se cobertes de baixos relleus que representen escenes de la vida de Sant Carles. Ofereix aquesta església, que és de construcció bastant especial, un bonic conjunt per les encertades proporcions dels distints cossos de la fatxada, i son interior està magníficament decorat, amb formosos i notables frescos a la cúpula.

L'església votiva fou construïda per haver sortit ilès l'emperador actual d'un atemptat contra la seva vida comès l'any 1853. Es un formós exemplar de l'art ogival, recordant, encara que modern, les esglésies gòtiques de l'edat mitjana. Té una bonica fatxada amb dos campanars terminats per atrevides fletxes de 98 metres d'alçada. L'interior, a tres naus, està adornat amb 78 vidrieres de colors i ricament decorat. Edificada en la gran plaça de Maximilià, en mig d'elegants parterres i voltada d'arbreda, ofereix un magnífic aspecte la visió de tant formosa església, completament acabada i amb unitat d'estil per haver sigut construïda en pocs anys segons els plànols d'un sol arquitecte.

Edificis civils : Palau imperial, format per una serie de construccions de diferents èpoques i variats estils. Són notables les dues fatxades principals. La de la plaça de Sant Miquel és semicircular, adornada de boniques escultures, i deixa veure la gran cúpula central d'aquella part d'edifici. Es més grandiosa la fatxada de la part nova del Palau. Hi ha el projecte de construir dues grans ales semicirculars

al voltant de l'immensa plaça dels Hèroes (*Heldenplatz*), que s'unirà, per medi del Bourgring, a la plaça de Maria Teresa, en els costats de la qual, de fit a fit, hi ha els dos monumentals edificis destinats a Museus, i a l'extrem les caballerices, amb un monument en mig de la plaça dedicat a la gran emperadriu. Serà una obra grandiosa, que es troba a mig fer, perquè del Palau sols hi ha construïts la fatxada i l'edifici de la part dreta. Es d'estil Renaixement aquesta part del Palau. Té la fatxada un cos salient que forma un gran pòrtic i remata amb l'àliga imperial, estenent-se a cada costat ampla galeria adornada de columnes corinties aparellades. En l'espaiosa plaça dels Hèroes s'aixequen les estatués eqüestres del príncep Eugeni de Savoia i l'arxiduc Carles. Amdues són de bronze sobre altes socolades de marbre.

La família imperial no té costum de residir en aqueix Palau, sinó en el de Schönbrunn, situat a un extrem de Viena;

però en les grans solemnitats passa l'emperador a ocupar aquest per ésser més cèntric. Així ho féu, amb motiu del Congrés Eucarístic, per poder concórrer a la processó final.

El Rathaus, o Palau de l'Ajuntament, és un edifici d'estil ogival, d'immenses proporcions, potser el més gran de Viena. El cos central està adornat, en sa part superior, amb estatués de burgmestres (arcales) i altres persones aimants de la ciutat, i remata amb capritxosa torre de 100 metres d'altura. L'interior és fastuós: té espaiosos vestíbuls, dues magnífiques escales d'honor i ben decorats salons i dependències. Es notable la sala de festes, adornada amb pintures a l'oli, i el saló de sessions, amb una gran aranya al centre que té 200 bombetes elèctriques. Els patis baixos d'aquest edifici estaven convertits, els dies del Congrés, en hostaleria, servint-s'hi racions a preus econòmics per a les classes poc acomodades.

Entre la Casa de la Ciutat i el Ring hi ha el Rathaus Park, i a

MUNICH : PORTAL DE SANT CARLES

un costat i altre d'aquests grandiosos jardins es troben l'Universitat i el Palau del Parlament, colossals construccions que fan *pendant* amb el Rathaus.

L'Universitat és un edifici quadrat, de vastes dimensions, d'estil Renaixement. Té, en sa fatxada principal, bonic pòrtic, el frontó del qual està decorat amb un grupo escultòric que representa el naixement de Minerva.

El Palau del Parlament és d'estil grec, amb soberg pòrtic format per vuit massives columnes. Hi ha en el timpà un baix relleu figurant la concessió de la Constitució. Es puja a l'atri, que és un poc enlairat, per medi de rampa a una banda i altra. Dita rampa està adornada per quatre domadors de cavalls, de bronze, i vuit estatués assegudes, de marbre, que representen historiadors grecs i romans. Davant del Palau hi ha una font monumental que remata amb l'estatua de Minerva.

El peristil de tant notable edifici està decorat amb 24 columnes d'una sola peça i amb pintures al fresc d'assumptes històrics, i té, a un costat i altre, el saló de sessions dels diputats i el dels senadors o senyors.

A la plaça de Maria Teresa, de que ja hem parlat abans, hi ha el Museu d'Historia Natural, edifici que ocupa una de les cares de dita plaça; i, davant, el de l'Historia de l'Art. Aquest últim és l'únic Museu que visitarem dels molts que hi ha a Viena, i encara a correu i limitant-nos quasi exclusivament a les sales de pintures. És notable la col·lecció de quadros que conté, sobre tot de l'escola flamenca. Rubens hi és ben representat, així com Breughel (el vell i el jove), Teniers, Van Eyck i Van Dyck. D'aquest últim vegérem el cèlebre Crist a la creu, que jo prefereixo al del nostre immortal Velázquez. També hi té un lloc distingit l'escola italiana, havent-hi alguns originals de Rafel, Corregio, Andrea del Sarto, Perugino, etc. Contenen les sales de pintures uns 1,700 quadros antics i uns 400 de moderns, aquests d'autors austriacs en bona part.

Tot això i el Teatre Imperial, que es més ric i més ben decorat que el de l'Opera, és lo que poguérem veure de Viena durant els cinc dies, bastant destorbats, que hi estiguérem. Per fer-se una mica capaç del que és i val tant notable ciutat, no són suficients quinze dies; però, com que no disposàvem de tant temps, deixàrem lo molt que ens faltà veure per a quan hi podrem fer amb més calma una segona visita.

L'impressió que a tots els excursionistes ens causà Viena és imborrable, perquè a lo indicat cal afegir-hi un seguit de carrers amples amb profusió de jardins i parterres, alguns carrers típics amb cases

d'arquitectura i d'estil ben locals, i a un extrem de la ciutat la vista del cabalós Danubi, que en forma de canal han introduït en el centre de la mateixa, donant així lloc a un espaiós i llarguíssim moll, i a notables ponts que serveixen de passeigs per les vores del canal.

La vegetació i l'arbrat ocupen a Viena una gran extensió, puix a més del Prater, que és immens, hi ha el parc de Schönbrunn, el de Belocchre i el del Rathaus; els jardins del Palau nou, del Poble i molts d'altres; i una varietat de parterres intercalats per carrers i places, i d'una manera especial en el Ring. Té Viena algunes fonts artístiques, una d'elles amb formosos jòcs d'aigües.

Durant els dies que estiguérem a Viena férem algunes visites que cal recordar en quatre paraules. Una d'elles, que revestí els honors d'excursió, fou al Castell de Frosdorf, residència habitual de D. Jaume de Borbó.

Dista Frosdorf, de Viena, 55 o 60 quilometres. S'hi va per la línia de ferro-carrils Wiener-Neustadt-Aspang. El Castell està voltat d'un nucli de cases en les quals viuen servidors del palau i llurs famílies, i consisteix en un edifici quadrat, de construcció senzilla tirant a Renaixement, tot ell pintat de color blanc, en el cim del qual oneja la bandera espanyola. L'interior té alguns salons ben decorats amb bones pintures, i una elegant capella, on a instàncies de D. Jaume es cantà la *Salve Regina* gregoriana, tant popular avui a la nostra terra.

A l'arribar, de tornada, a Viena, passàrem a visitar i saludar l'ambaixador d'Espanya. Fórem rebuts amb tota la pompa oficial: escales i salons alfombrats, i criats galonejats per tot arreu. L'ambaixador i la senyora d'un alt empleat (perquè la del primer era a Madrid per motius de salut) feren els honors de la casa amb tota amabilitat, i se'ns obsequià amb xampany i pastes.

També visitàrem el Castell de Wilhelminenberg, on resideix

MUNICH : NOVA CASA DE LA CIUTAT

l'arxiduc Leopold Salvador. Està situat aquest Castell en un extrem de Viena, ja en els defores, en terreny bastant elevat, que permet veure en conjunt la capital austriaca en tota sa grandiositat. Poguèrem allí saludar els amables i aristocràtics senyors del Castell, i fins a dèu arxiducquets i arxiducsesetes, de tres anys d'edat el més petit, tots els quals s'esmeraren en obsequiar els visitants i fer-los ben grata la curta estada en llur palau. Al visitar la capella, el sacerdot de la casa exposà el Santíssim, cantant-se un *O Sacris* i el *Tantum ergo*, que acompanyà amb el violí una de les bellíssimes filles dels arxiducs.

De Viena anàrem a Munich, ciutat important, capital de la Baviera. Munich ha aconseguit una forta creixença en poc més de cent anys; de tal manera, que en 1800 tenia una població de 40,000 habitants, i avui s'acosta a 600,000. Això fa que sigui en sa major part una ciutat moderna, i que molts de sos monumentals edificis s'hagin construït durant el passat segle; però ha dominat en ses construccions un gust tant esquisit, que, fins després d'haver visitat Viena, es troba a tot pler el turista en tant formosa ciutat, i al deixar-la se'n despedeix amb la major racança. De sos grandiosos edificis públics, alguns són d'estil grec tant depurat, que un se creu transportat a l'antiga Hel·las i al segle de Pericles i Fidies. Fins els noms de molts d'aquests edificis són grecs : Propileus, Pinacoteca nova i Pinacoteca vella, Gliptoteca, etc.; i és que els fills de Munich, que senten de debò l'art en totes ses manifestacions, s'enamoraren de les formoses i severes construccions del gran poble hel·lènic, les ruïnes del qual són encara, i seràn sempre, l'admiració de tot el món.

Passant a enumerar breument lo que a Munich vegérem de més notable, començarem per la gran plaça que hi ha prop l'estació, Karlplatz, on s'aixeca el grandios Palau de Justicia, en part d'estil barroc i en part ogival. En mig d'aquesta plaça, que és molt cèntrica i de gran moviment, es troba una bonica font.

Des de la mateixa es va, per un elegant portal, a Neuhauser Strasse, un dels carrers de Munich més lluïts i concorreguts, que compta amb bons establiments de comerç i condueix als barris cèntrics i més antics de la ciutat.

Hi ha en aquesta barriada la Catedral de Nostra Senyora, d'estil ogival, construïda amb rajols vermells. Es a tres naus, i molt elegant son interior; té grans vidrieres de colors, i a la fatxada dos campanars quadrats, que rematen amb una especie de cúpula en forma de pera, símbol de Munich, que són de molt mal gust.

Prop de la Catedral s'aixeca la nova Casa de l'Ajuntament. Es

un grandiós edifici ogival, amb altíssima torre, que té punts de semblança amb el Rathaus de Viena. Els patis interiors de dit edifici ostenten bellíssims detalls gòtics.

Munich conserva la vella Casa de l'Ajuntament, situada a la plaça de Santa Maria. Es un bonic palau, adornat també amb detalls ogivals, i amb elegantíssima torre a un costat, que recorda la del rellotge de Berna, si bé és de més gust encara. Hi ha, com en aquesta, un rellotge en sa part superior, decorat amb formoses pintures.

Hi ha a Munich molts edificis grandiosos, entre ells el Palau Reial o

Residència, el Maximilianeum, establiment d'ensenyança superior, el principal objecte del qual és la formació de funcionaris públics ben aptes; l'Acadèmia de Belles Arts, colòssal edifici estil Renaixement, amb tres cossos salents a la fatxada i elegant pòrtic en el cos central, aon se puja per medi de rampa a un costat i altre;

MUNICH : ANTIGA CASA DE LA CIUTAT

el Museu Nacional, les dues Pinacoteques i la Gliptoteca, i el Museu de l'Exèrcit, tots ells amb bones col·leccions de pintures i escultures, que donen bona idea del temperament artístic d'aquesta ciutat, que amb raó és tinguda per un dels centres de major cultura artística d'Alemanya.

El Museu de l'Exèrcit és una construcció d'estil Renaixement, amb columnes jòniques a la fatxada i elegant cúpula central.

Té també aquesta ciutat profusió de monuments i fonts artístiques. Entre els primers cal mencionar l'Arc de Triomf, molt semblant al de Constantí, a Roma, i rematat per formosa estatua de bronze que representa Baviera muntada en un carro tirat per quatre lleons.

La plaça de Maximilià ostenta un bell monument al rei Maximilià segón, amb l'estatua de bronze de dit personatge sobre elegant pedestal adornat amb diverses figures al·legòriques; i és, finalment, notable el monument a la Pau, erigit amb motiu de l'acabament de

la guerra franco-alemanya en 1871. Està format per sòlida columna apoiada en formós pòrtic sostingut per cariàtides i rematant amb el geni de la Pau.

A la mateixa plaça de Maximilià, de que ja hem parlat, hi ha una grandiosa font adornada amb domadors de braus.

Com a construccions capritxoses, poden admirar-se a Munich els Propileus, formosa porta adornada amb columnes dòriques i jòniques en forma de pòrtic, amb una torre quadrada a cada costat (coronat tot d'elegants frisos amb baixos relleus, que semblen arrencats, així com tot l'edifici, de l'Acròpoli d'Atenes), i l'Isartor, porta del riu Isar, construïda en el segle XIV i restaurada fa pocs anys. Consta de tres arcades ogivals, amb gruixuda torre als dos costats. Té entre els arcs dues boniques escultures, i al sobre una pintura al fresc en forma de fris. Compta també amb elegants teatres i magnífics carrers.

Com a llocs d'esbargiment té Munich el Parc de Baviera, el Jardí Anglès, el del Palau Reial, el Prater, i molts altres jardins i parterres; i està regada per l'impetuós riu Isar, que es bifurca dins de Munich, formant formosos passeigs en mig de les aigües. Porta aquest riu, en general, un moviment bastant ràpid, degut a la pendent molt pronunciada del mateix.

Hi ha finalment a un extrem de Munich, en la que era abans població de Nymphenburg, el Castell o Palau del mateix nom, amb son extens parc, obert també al públic. Té en dit Castell sa residència el príncep D. Lluís de Baviera, casat amb l'infanta espanyola D.ª Pau de Borbó. Alguns dels excursionistes volien visitar aquesta senyora en son estatge de Nymphenbourg; però no ens fou possible, perquè es trobava a Madrid per assistir a una alegre festa de família que tot de sobte acabà amb llàgrimes de dol.

El trajecte de Munich a Strasburg el férem de dia, podent així veure, en quant ho permet la ràpida marxa del tren, aquell troç d'Alemanya on hi ha poblacions tant importants com Augsburg, Ulm, Stuttgart, Karlsruhe i Baden. Al passar prop d'Ulm vegérem perfetament el gran campanar de la seva Catedral, que remata amb formosa i atrevida fletxa, de 161 metres d'alçada (4 més que el de Colonia); el més alt, per tant, d'Alemanya i un dels més elevats del món.

Strasburg és una ciutat alemanya, capital de l'Alsacia, que després de doscents anys de pertànyer a França es reincorporà a l'antiga patria, en 28 de setembre de 1870, amb motiu de la desfeta dels francesos en la guerra franco-alemanya.

La part vella de Strasburg queda totalment reclosa pel riu Ill i

el canal que d'aquest ha derivat i amb el qual més avall se reuneix. Hi ha en aqueixa part de la ciutat la famosa Catedral, romànica en sos principis, per lo qual conserva encara preciosos detalls d'aquest estil, sobretot en la part de l'absis.

Les espaioses naus i la superba fatxada són d'estil ogival, com quasi tota l'esglesia. La fatxada, adornada d'innombrables escultures, és una de les més brillants produccions de l'art gòtic. Té construïda solament la torre de la part esquerra, amb atrevida fletxa de 142 metres d'altura. En una de les capelles de dita Catedral hi ha una preciosa imatge de la Pietat, de l'edat mitjana, i es guarda en el creuer un gran rellotge astronòmic amb bastantes figures de moviment.

Durant el siti i entrada dels prussians en 1870, sofrí aquesta esglesia grans desperfectes, sobretot sa incomparable fatxada. Quan la visitàrem estava plena de bastides, perquè es reparaven alguns dels desperfectes que hem dit.

Prop de la Catedral es troba l'esglesia de Sant Tomàs, avui temple protestant, que data dels segles XIII i XIV i té en el chor el magnífic monument funerari al mariscal de Saxe. Està compost d'un sarcòfeg mig destapat, adornat de trofeus militars i banderes, i voltat d'estatues que ploren la mort del mariscal. Construït tot ell de marbre, dit monument és d'un efecte grandios i ricament decorat en sos detalls.

L'antiga Strasburg conté places magnifiques, entre elles la de Kleber, amb una estatua al general que dóna nom a la plaça; la de Gutenberg, amb altra estatua erigida a l'inventor de l'impremta; i la de Broglie, molt concorreguda, sobretot a les tardes, en la qual dóna concerts una música militar. Hi ha en aqueixa plaça un grandios teatre amb bonica font al davant, adornada amb una estatua de pedra.

Té Strasburg bons carrers, amb establiments de comerç molt

STRASBURG : MONUMENT AL MARISCAL DE SAXE

lluïts; però conserva encara cases i detalls del temps vell. Com a curiositat ensenyen l'home de ferro, que no té la més petita importància : se redueix a un personatge de bulto (que deu ésser de ferro), vestit de guerrer antic, el qual està posat a la cantonada d'una casa, a l'altura del primer pis.

A la ciutat nova hi ha la plaça de l'Emperador, amb l'estatua eqüestre, de bronze, de Guillem I. Es molt espaiosa aquesta plaça. Té a sos costats edificis importants, com el Palau de la Delegació, la Biblioteca Nacional i de l'Universitat, i a més el Palau Imperial, que es d'estil Renaixement i construït des de l'any 1883 al 1889.

La ciutat de Strasburg està en plena creixença. S'ha edificat molt en la part nova, sobretot des de l'any 1871. Té actiu comerç, i bastant desenrotllada l'indústria.

Hi és molt comú veure pels carrers dones portant el típic vestit alsacià.

Deixem ja Strasburg, que el temps apressa; i, després de travessar amb més llestesa que els prussians molts dels pobles i comarques que foren teatre de la guerra, i tocant de pas en la Champagne, tant coneguda per sos famosos vins, arribem cap al vespre a la capital de França.

De París no pretenc fer-ne una descripció xica ni grossa, ja que, per limitada que fos, hauria d'ocupar massa espai. A més és prou coneguda la ciutat que alguns qualifiquen de cervell d'Europa, i no podríem dir res que els més no sabessin tant com nosaltres. Haig de concretar-me, doncs, a manifestar l'impressió que ens féu París.

Es certament molt gran la ciutat del Sena : té edificis immensos, amplíssims carrers, extensos *boulevards* i passeigs, bastants Museus, entre ells el del Louvre, que és dels millors del món; hi ha, en les barriades centríques, vertiginós moviment de carruatges, tramvies i automòbils, fins a fer quasi impossible el pas de gent a peu; té, en una paraula, els palaus del Louvre i les Tulleries, la plaça de la Concordia i els Champs Elysées; formant, tot, un conjunt que no es veu en cap altra capital; però, amb tot i això i molt més que podria dir-vos, no em féu París tant bon efecte com la ciutat de Viena.

I és, en primer lloc, perquè París resulta bastant desigual. No hi ha punt de comparació entre els barris centrícs i els extrems : en aquells totes les grandeses, tots els aventatges d'una ciutat de primer ordre; en els segons ni s'ombra de tals grandeses. I comteu que, si els barris centrícs són molt grans, quasi immensos, molt més ho són encara els que qualifico d'extrems. Es cert que això succeeix en totes les grans ciutats, però no com a París, on se troben extensíssimes bar-

riades les edificacions de les quals són, a no poder més, barroeres i mesquines, amb tot i estar situades ben prop dels grans centres de dita capital.

Potser es deu, tal fenomen, al mateix excés de població, i, per tant, de caseriu, que fa quasi impossible el sostenir l'elegancia i la grandiositat en les construccions, i fomenta la centralització dels grans edificis en barriades escollides, quedant les restants abandonades a les soles iniciatives particulars. Així resultaria que, fins a certs límits, pot una ciutat gran ésser conceptuada de gran ciutat, però que, traspasats aquests, si creix encara més, serà cada dia una ciutat més gran, més extensa, més poblada, sense que això pugui augmentar-li, i sí tal volta disminuir-li, el qualificatiu de *gran ciutat*.

Quatre dies estiguérem a París, que no són pas suficients per a adquirir una idea, ni molt superficial, de les belleses

PARÍS : JARDINS DE LES TULLERIES

que conté. Per això ens limitàrem a lo més granat : en quant a Museus, al Louvre i prou; i, respecte a edificis, a veure'ls en llur major part per fóra. I encara, passejant en cotxe, estiguérem una tarda a Versailles, visitàrem la basílica del Sagrat Cor, a Montmartre, i pujàrem a la Torre Eiffel.

Al Louvre hi vaig dedicar dos matins, resseguint amb tota cura les grans col·leccions de pintures i les notabilíssimes sales d'escultures. Entre aquestes hi ha molt i bo, ressortint la celebrada *Venus de Milo*; i, en quant a pintures, poguí delectar-me davant la magnífica i tant coneguda *Concepció* de Murillo, el *Naixement de la Verge*, tela també de grans dimensions, del mateix pintor, posada al costat i fent vertader jòc amb la *Puríssima*, i algunes més de l'escola espanyola, entre les quals hi ha altres Murillos, dos Velázquez, un Zurbarán, i alguns Riberes, Grecos i Goyes.

Les escoles italiana, flamenca i hol·landesa, i sobretot la fran-

cesa, hi són ben representades. Rubens hi té bastantes teles, constituint l'admiració dels visitants els divuit grans quadros d'aquest autor, que omplen una de les sales, fets per encàrrec de la reina Maria de Mèdicis, viuda d'Enric IV, i que enclouen assumptes de la vida d'aquests dos reis i del llur fill Lluís XIII; essent, alguns de dits quadros, veritable apoteosis o divinització dels mencionats personatges, per presentar-los l'autor en les altures olímpiques en mig de Júpiter, Juno, Minerva i altres divinitats del paganisme. Amb forta embestida anàrem de París a Londres, on hi estiguérem dos dies. A l'arribar, treta la pols del viatge, ens dirigírem cap a l'esplanada pel pont Neuf. A les vores d'aquest pont hi havia aquelles dones, algunes amb el característic vestit del país, que vénen ciris per a la processó de les antorxes. Trobàrem més avall la formosa creu dels Bretons, donació del poble més devot de França, i arribàrem al peu de la Basílica i l'església del Rosari.

Es trobaven aquells dies a Lourdes algunes peregrinacions franceses i una d'italiana, totes amb gran nombre de malalts, per lo qual poguérem presenciar la majestuosa i imponent processó del Santíssim, que amb tanta fe i amb les majors esperances és acollida pels pobres malalts. Es de notar la gran cura i el caritatiu zel amb que els *brancardiers* acompanyen aquells des de l'hospital dels Dolors a la gran plaça; posant-los allí ben afilerats perquè al venir la processó puguin rebre d'un a un la benedicció que els dóna el preste amb el Santíssim, mentre altre sacerdot, chorejat per les multituds immenses, dirigeix al Cel aquelles sentides imprecacions que tenen per objecte recabar de Déu, quasi amb violència, un miracle en favor dels malalts.

La gruta de les aparicions de la Verge és el lloc de Lourdes que més devoció inspira. Situada prop del riu Gave, que en aquells dies anava ben pobre d'aigua, sembla un santuari erigit en mig de les solituds per demanar amb més confiança a la Reina de Cels i terra multitud de gracies. Allà sí, que s'hi prega amb fe, davant de la blanca imatge, posada en el mateix lloc que amb ses divinals petjades santificà la sobirana Verge! Es en gran manera edificant la devoció que la gruta inspira a tots els pelegrins i que molts d'ells, sobretot els francesos, exterioritzen pregant en veu alta, postrats en terra i amb els braços alçats al Cel.

A la tarda d'un dels dies de la nostra estada a Lourdes, ens trobàvem davant de la gruta, quan tot-d'una notàrem aquells crits d'alegría i forta agitació que ocasionen les curacions miraculoses. Segons digueren, una noia que estava impossibilitada s'aixecà del *brancard* i es posà a caminar completament curada. Prop de la gruta hi ha la piscina on se banyen els malalts.

També hi ha a Lourdes molta devoció a la Verge coronada, que, voltada d'un reixat de ferro, s'aixeca sobre tosc pedestal davant l'esglesia del Rosari.

Entre els diversos monuments que la pietat ha construït a Lourdes, és potser el més notable el que sufragà la diòcesi de Cambrai. Representa un malalt estès al llit, a qui assisteixen un *brancardier* i una senyora, mentre un sacerdot demana a la Verge de Lourdes, allí present, que torni al malalt la salut perduda. Les figures són de marbre blanc, que ressalta en mig de la verdor del lloc on està emplaçat.

La representació catalana féu a Lourdes el *Via Crucis*, seguint les catorze estacions, presentades en figures de metall, de bulto, que no són pas massa artístiques. Potser la

més bonica és l'última, o sigui l'enterrament de Nostre Senyor, figurant el lloc de la sepultura una esberla o gruta natural de la muntanya.

El pic de Ger, aon se puja còmodament amb el funicular i al cim del qual s'aixeca la grandiosa creu de ferro que en les grans solemnitats il·luminen amb bombetes elèctriques, és un lloc excel·lent per a contemplar les elevades muntanyes dels Pireneus i les valls que recorre el Gave, així com la població de Lourdes i el planet on està situat el santuari de la Verge.

Aquí hauria de donar per acabada aquesta relació, però falta encara l'epíleg, degut a la vaga de carrilaires que s'inicià durant aquells dies. Trobant-nos a Lourdes, començà a córrer la veu que l'endemà no circularien els trens de la Red Catalana. Alguns dels companys anticiparen amb tal motiu la tornada; i, per saber els altres a què havíem d'atenir-nos, es telegrafia al quefe de l'estació de Portbou perquè ens dignés concretament i a tota pressa què sabia. La resposta arribà a Lourdes quan ja nosaltres n'érem fòra; i, si bé ens la remeteren pel

PARÍS DES DE LA TORRE EIFFEL

telègraf, no ens atrapà fins a mitja nit tot trobant-nos a Narbona. I, com que aquella deia que probablement no sortirien els trens del dia següent, hi hagué a Perpinyà una dispersió general, quedant-se alguns allí per anar per mar des de Cette als llurs respectius domicilis, mentre altres seguiren fins a Cerbère i Portbou per veure allò què seria; i nosaltres, junt amb cinc amics, prenguérem el tren que des de Perpinyà porta a la Cerdanya, comptant que en carruatge faríem la travessia de Puigcerdà a Ribes o a Ripoll, i que aleshores d'una manera o altra arribaríem fins a casa.

La travessia des de Perpinyà a Bourg-Madame és interessantíssima. Fins a Vilafranca de Conflent el ferro-carril és de vapor, i el restant, fins a la Cerdanya, elèctric. En sa primera part segueix el Rosselló i la vall del Conflent per les vores del Tet, deixant-se a l'esquerra el gegantí massiç del Canigó i distingint-se perfetament ses enlairades cimes. A Vilafranca emprèn el ferro-carril elèctric forta pujada (des de 435 metres fins a 1,600, on se troba Montlluís), amb pendents bastant ràpides i revolts molt pronunciats. Té la via obres de fàbrica ben atrevides, entre elles el pont on descarrilà un convoi al fer les proves, ocasionant la mort de l'enginyer, del contractista i d'algunes altres persones.

La vista de Montlluís des de l'estació és magnífica, i la temperatura freda de debò. Aquí comença el tren la baixada fins a arribar a son acabament a Bourg-Madame.

Passàrem el dia a Puigcerdà, i l'endemà a primera hora emprenguérem la marxa cap a la collada de Toses i cap a Ribes en carruatge, perquè l'automòbil estava aleshores bastant descreditat. Esmorzàrem a l'hostal de la Molina, i emprenguérem tot seguit la forta pujada.

El panorama és continuament esplèndid, per les grans muntanyes que es veuen sempre assobre encloent la formosa vall de la Cerdanya, i la munior d'encantadors i riallers poblets que s'estenen per la plana.

Després d'unes dues hores de pujada arribem a la collada de Toses (1,800 metres), i els animals, amb més delit, agafen un trot llarg carretera avall, passant a la vista dels poblets de Toses, Fornells, Navà, Dorri, Planés i Planola, alguns dels quals no han vist fins ara ni una mala carretera i seràn dintre poc estació del ferro-carril de París a Barcelona.

Era més de mig-dia quan paràvem a Ribes; i després de dinar, en el mateix carruatge, anàrem a Ripoll, aprofitant el temps que teníem sobrer fins a la sortida del tren en fer una visita, sempre agra-

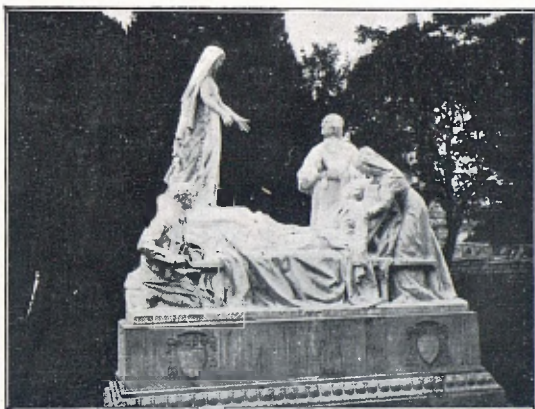
dable, a la majestuosa església de Santa Maria, record de l'antic cenobi que fou breçol del ressorgiment català en el segle VIII i tomba dels venerables comtes de Barcelona.

Així, gracies a la vaga de carrilaires, poguérem, després de tres setmanes de viatge a l'estranger i al retornar cap a la patria, visitar de pas les aimades terres catalanes que ens té segrestades la nació

veïna des del dia en que l'insaciable ambició de Lluís XIV i l'inexplicable turpitud de Felip IV quedaren estereotipades en document nefast conegut amb el nom de *tractat de pau dels Pireneus*; i poguérem, a més, saludar el Canigó, símbol gegantí de les antigues glories catalanes que estaja i guarda l'històric monestir de Sant

Martí de Cuixà, restaurat pel bon bisbe Carselade, i la venerable església de Santa Maria de Ripoll, reconstruïda pel gran bisbe Morgades; restauracions, una i altra, que simbolitzen el desvetllament de la nostra estimada Catalunya i són indubtable penyora que, treballant amb fe i constancia, havem d'assolir en temps no molt llunyans la restauració integral de la mateixa.

Clixés d'Eduard Baqué

LOURDES : MONUMENT A LA VERGE

FRANCESC BAQUÉ

UN DIJOUS SANT A SANT ESTEVE DE BAS*

LA pluja menuda que ha caigut tot el dia m'ha privat de veure fer al mig de la plaça que hi ha al davant de l'església la *Comedia del sopar (la Cena, en diuen aquí)*; mes no per això hi he perdut res, puix l'he vista fer dins del temple.

Està, aquest, mig a les fosques. Dessota del chor s'hi asseu el que fa de Jesucrist, tenint a amdós costats els dotze apòstols. El primer de la dreta és Sant Pere, i el primer de l'esquerra Sant Joan; el darrer d'aquesta banda és Judes. Nostre Senyor té al costat un vailet de dèu o dotze anys que és nomenat *Simonet* i li fa de criat. Tots els apòstols estàn asseguts en cadires, amb un ciri encès a la mà. Sant Joan porta, a més del ciri, un palmó, i Judes la bossa tradicional.

L'indumentaria de tota aquesta gent és de lo més primitiu que un hom pugui imaginar-se: túniques de llustrina vermella, blava o groga, que no els arriben de bon troç als peus; mantells del mateix sense vores, tal com van eixir de la botiga; perruques de canem de tota mena de colors, i espadnyes per sandalies. El vestit d'en Simonet se diferencia de tots els altres: duu brusa vermella, calces blanques, sabates negres, i un barret molt punxagut de cartró, rodejat d'un turbant de llustrina.

Els espectadors formem rotlle a l'entorn dels apòstols: els uns de peus a terra; els altres (i jo entre ells) drets damunt les cadires per veure-ho millor.

El primer que pren la paraula és en Simonet, i diu:

SIMONET

Unigènit Fill de Déu:
quan al Paradís sereu
tindreu per encomanat
a Simó, vostre criat.

(Jesús li respòn, amb veu molt llastimosa:)

* Treball que restava guardat a l'arxiu del CENTRE des de l'any 1894.

JESÚS

Amic Simó : tinc de morir
per les profecies complir.
Recorda't del Pare meu
i hauràs part del Regne seu.

(Després, dirigint-se a Sant Pere, li diu:)

Deixeble Pere : sentau's aquí.

PERE

Mestre : què voleu de mi?

JESÚS

Los peus us vull rentar.

PERE

Mestre : no vull comportar
que els peus m'hagueu de rentar.

JESÚS

Pere : lo que ara fas
tu no ho sabs i després ho sabràs,
que no entrarà en ma Ciutat
sinó el que serà rentat.

PERE

Compliu vostra voluntat:
renteu-me mans, peus i cap.
(Jesús, que fins ara ha estat dret, s'asseu i diu:)

JESÚS

Amats fills : ara vos diré
lo que per temps amagat vos he.
Dir-vos he com se farà
que un de vosaltres me trairà.
Assentat lo miro jo
maquinant la traïció.
Près me portaràn lligat,
que així està profetisat;
però guai del delinqüent
que farà lo traïment!

Molt millor li fóra estat
que en la terra mai fos nat.

(Sant Pere s'alça, fa una reverencia al Sant Crist que hi ha davant de l'altar major, una altra al que fa de Jesús, i diu, amb una cantarella capaç de fer dormir el més desveïllat:)

PERE

Oh Senyor Omnipotent!
Descobriu lo vostre intent;
i, si jo só lo traïdor,
publicau lo meu error.
Però vostra gran bondat
sab la mia voluntat.

(S'alça Sant Joan, fa les mateixes reverencies que Sant Pere, i canta:)

JOAN

Senyor : vos vull suplicar
un mercè molt singular.
Digueu-me, si sou servit,
qui serà prou atrevit
per cometre tal maldat
contra Vostra Majestat.
Ningú, Senyor, contra Vós
pot ésser vil i alevós.
I, si jo só lo malvat
que tal cosa hagi intentat,
aquí me teniu present:
fèu en mi gran escarment.
Però bé ho sabeu, Senyor,
lo que hi ha dins lo meu cor,
com també lo sentiment
que tinc del vostre turment.
¡Qui pogués ser tant ditxós
que pogués morir per Vós!
¡Qui tingué tanta ventura
que lo càlze d'amargura
que haveu de beure begués!
¡Ai de mi, que no puc més!
que entre penes i dolor
a mi se m'adorm lo cor!

FELIP*

Gran és, Senyor, ma tristesa
 quan a Vós us sento dir
 que ab deshonor i vilesa
 n'hi ha algú que us vol trair!
 I, si jo só lo malvat,
 vos suplic molt humilment
 davant de tota la gent
 publiqueu lo meu pecat.

BARTOMEU

¿Sería jo lo malvat
 autor de tant gran pecat?
 ¿Sería jo, sens cordura,
 fill de tanta desventura?
 ¿Tal volta sería jo
 fill de tanta perdicíó?
 ¿M'hauría jo maquinat
 tant sacrílega maldat?
 ¿Cap de quadrilla sería
 de tant gran alevosía?
 ¿Me sería conjurat
 contra Vostra Majestat?
 Unigènit Fill de Déu:
 bé sabeu que Bartomeu,
 tant de dia com de nit,
 vigilant vos ha servit;
 com també la voluntat
 ab que sempre vos he amat.
 A Vós mateix sento a dir
 que prest haveu de morir
 en la creu crucificat,
 que és destruir lo pecat.
 Senyor : aquest gran dolor
 atravessa lo meu cor;
 que, si Vós heu de morir,
 vullau-vos de mi servir,
 que jo passaré per Vós

* El parlament de cada apòstol és dit amb certa cantarella.

aquest trànsit dolorós.
 ¡Qui podrà pendre conort
 de tant llastimera mort!
 Vostres deixebles amats
 quedaràn desconsolats!
 Plorant dirà Bartomeu:
 — Aont és lo Mestre meu? —
 Senyor : per vostra clemència,
 revocau esta sentència!

MATEU

En tant temps que vaig ab Vós,
 Mestre meu Tot-poderós,
 be sabeu la veritat,
 que de traïdor mai n'he estat.

JUDES TADEU

Mestre : haveu de pensar
 que no vull aconsellar.
 Primer patiré passió
 que no pas fer-vos traïció.

TOMÁS

De traïció mai n'he usat:
 això us dic ab veritat.
 Qui de traïció usarà
 de nosaltres llençat serà.

JAUME EL PETIT

Mestre meu Tot-poderós:
 tot això bé ho sabeu Vós,
 que traïció no consentiré
 ni aquesta maldat faré.

SIMÓ

Mestre meu celestial:
 bé sabeu Vós aquest mal.
 No sé res ni què vol dir
 si ell no es deixa percibir.

ANDREU

Fer traïció mai he pensat:
això us dic en veritat.
A Vós, que sou tant sant i bo,
no vos faré traïció.

JAUME EL GRAN

¡Qui ho havia mai de dir
que us haguessin de trair!
Lo que és jo no seré pas
mai de trair-vos capaç.

MACIÀ

Clarament vos vull pregar
que a mi vullau denunciar
qui de nosaltres serà
que tal traïció vos farà.

*(Judes Iscariot pega un salt, i, plantant-se entre-mig de les dues rengles
d'apòstols, diu:)*

ISCARIOT

Digueu-me, Mestre Senyor:
seria jo lo traïdor?

JESÚS

Judes : tu ho has dit,
que sols un punt no has mentit.
Vés a donar compliment
a ton voler i ton intent.

*(Judes, amb molt mals modes i fent dringar de tant en tant els diners
de la bossa, diu:)*

ISCARIOT

¿En qui mai s'havia vist
una tal proposició,
vist una tal confusió
que prengui de ton partit?*

En vista de lo que has fet

* Això no té sentit, però així ho diuen.

en tota la Palestina,
 te dius Jesús de Nazaret,
 home de virtut divina.
 Si fos provat lo que dius,
 fores fill de l'Hom Déu Viu.
 Mes jo dic que ets un malvat,
 un loco, un impertinent,
 que mereixes mil turments
 i ser ben bé castigat.
 ¡Anda, home dissimulat
 en los teus encantaments!
 Jo me li tiro del costat.*

JESÚS

Fills, ara ja haveu vist
 del modo que m'han traït.

ISCARIOT

Jo no sé lo que dius,
 ni què et penses,
 ni de quin modo et defenses.
 Un malfactor, un sedictor,
 oint los crits de tot un poble
 que crida i que redobla
 tals crits i grans alborots:
 — *Tolle tolle, crucifiqui!*,—
 que moris, que moris en creu,
 has de creure que mereixes
 la creu infame que portes;
 i del modo que et comportes
 lo mal esperit te condueix.

(Judes se'n va, i no torna fins que està a punt d'acabar-se la comedia.)

JESÚS *(molt pausadament)*

Oh els fills meus enamorats!
 Sabeu quant vos he estimat.
 Ans d'haver-me d'ausentar
 ab gran amor vos vull parlar.
 Primerament i principal

* Déu voler dir això : *Jo me'n vaig o em retiro del seu costat.*

vos faig manament formal
 que viscau tots ab caritat
 conforme us tinc ensenyat;
 que vos ameu com a germans
 ab les perfeccions més grans.
 Dir-vos no hi ha prenda major
 que és d'elecció i lleal amor.
 Qui guardarà la caritat
 del Cel tindrà l'heretat.

(Llarga pausa.)

Fills : tant gran serà el furor
 com dels jueus lo rigor,
 i serà un espant molt gran
 l'alborot ab que vindrà.
 I, perquè millor hi penseu,
 dir-vos vull part del que veureu:
 seré escupit, bofetejat,
 escarnit i atropellat,
 ab açots molt maltractat
 i d'espines coronat;
 de peus i mans en creu me clavaràn
 i, en fi, la mort me donaràn.

(Llarga pausa.)

Fills : no vos espantau, tingau esforç,
 alentau-vos quan seré mort.
 Dins tres dies cobrat m'haureu
 i glorificat lo cos meu,
 perquè ressucitaré
 i ja mai més no moriré.

(Altra pausa.)

Fills : de tots me vull despedir.
 Es decretat : tinc de morir.
 A tots vos vull abraçar.
 M'és forçat : vos he de deixar.

(S'alça i els abraça d'un a un.)

Quan en tal estat me veureu,
 de lo que vos he dit no vos olvideu.
 Vosaltres sereu lo llum del món.
 No hajau por, que tots quants sou
 en los perills quan anireu
 ja al meu Pare hi trobareu.

Ell i jo ab vosaltres serem:
 tenu per cert no us deixarem.

(Pausa.)

Fills : la mia Mare vos encomàn.
 No la deixeu en lo cas gran:
 quan estaré per a morir
 no la deixeu més patir;
 quan en tal cas la veureu
 suplico-us no la deixeu.
 Vos prec molt encaridament
 l'aconsolau esforçadament.

PERE

Primer sofriré el morir,
 que de son costat no en vull partir.

JOAN

Perquè us tinc tant gran amor
 no la deixaré, Senyor.

BARTOMEU

Aplicaré tot mon poder
 per complir vostre voler.

JESÚS (*molt pausadament*)

Fills : ab tant gran resignació
 no us faltará lo galardó,
 perquè us tinc aparellat
 un gran premi en ma Ciutat.
 Mes ara lo temps és breu,
 que aixís plau al Pare meu.
 Convé que en creu tinc de morir
 per les profecies complir.
 Impossible és excusar
 lo haver-me d'ausentar.
 ¡Oh vós, Joan, mon car cosí,
 Pere i Jaume! Veniu ab mi,
 que anirem a l'hort de Jericó
 a Déu Pare a fê oració.

(I se'n van tots i acaba la funció.)

El que fa de Jesús, que és qui m'ha dictat aquests parlaments, diu que mai han estat *imprentats*, que passen per tradició de pares a fills, com el paper de Jesús, i que qui fa aquest paper és qui ha d'ensenyar-los als altres.

El costum de fer representacions d'alguna part de la Passió per la Setmana Santa està també en ús a les Planes i a Baget, prop d'Olot.*

Per la copia, CELS GOMIS

Sant Esteve de Bas, Dijous Sant de 1894

PUBLICACIONS REBUDES

(PRIMER TRIMESTRE DE 1915)

- Revue Catalane.* — *Le Docteur Louis Lutrand.* — J. Calmette : *Les documents épistolaires d'archives et l'histoire de la Langue.* — Cels Gomis : *Febrer.* — Jules Delpont : *Les philologues d'avant-guerre en Roussillon.* — Xenius : *A n'en Gustau Violet.* — Alfons Maseras : *La Catalogne et la France.* — Pere de l'Alzina : *A n'un pelut de la guerra.* — P. Francis : *Aflicio.* — *Pages de guerre.* — *Espolsades philologiques.* — Pau Berga : *Quan ne sereu ben vella.* — *D'actualité.*
- Bulletin Pyrénéen.* Pau. (Janer-Febrer.) — Alphonse Meillon : *A nos abonnés et à nos amis.* — Ludovic Gaurier : *Nos morts, nos héros.* — R. Rayssé : *Les Pyrénées du triomphe.* — George Cadier : *La conquête des Pyrénées.* — L. Le Bondidier : *Manœuvres et guerres d'autrefois.* — Emile Faradench : *Itinéraires d'excursions.* — Paul Dubié : *A propos du Mont-Perdu.* — W. P. Abadie : *Notes sur l'emploi de la corde en montagne.* — Franz Ramsauer : *Les Pyrénées et les montagnes.* — Comte de Saint-Saud. — *Légende de la Blotière et Roussel.* — La Rédaction : *Intermédiaire des pyrénéistes.*
- Boletín de la Sociedad Española de Excursiones.* Madrid. (Quart trimestre 1914.) — D. V. von Loga : *Estudios velazquistas.* — D. Angel de Piñán y de Cossío : *Portadas de la catedral de León.* — D. Jesús Domínguez Bondowa : *F. Vigarní.* — D. Elías Tormo : *Algo más sobre Vigarní.* — D. Javier Sánchez Cantón : *Los pintores de cámara de los reyes de España.*

* La part literaria d'aquests parlaments tindria molt que esmenar, i hauria pogut fer-ho sense gran treball; mes he preferit deixar-los tal com els diuen, amb els mateixos versos coixos i fins amb les mateixes incorreccions històriques, tals com dir Jesús que aniria a fer oració a l'hort de Jericó, en lloc de Jetzemaní, i confondre Sant Joan apòstol amb Sant Joan baptista, que era el cosí de Jesús. D'aquesta manera es veu millor que no era literat ni erudit l'autor de tals parlaments, i aquests conserven la senzillesa primitiva propia de totes les manifestacions populars.

- Boletín de la Sociedad Castellana de Excursiones.** Valladolid. (Janer.) — D. Vicente Sampérez y Romea : *Los palacios de los reyes de España en la edad media.* — *Papeleta para una Historia de la Arquitectura civil española.* — D. Narciso Alonso Cortés : *La Fastiginia* (continuació), por Pinheiro da Veiga. — Pedro Beroqui : *Adiciones y correcciones al Catálogo del Museo del Prado.* (Continuació.) — D. Narciso Alonso Cortés : *Catálogo de periódicos vallisoletanos.* (Continuació.) — D. Juan Agapito y Revilla : *Tradiciones de Valladolid.* (Continuació.) — D. Narciso Alonso Cortés : *Sección oficial.*
- Boletín de la Sociedad Castellana de Excursiones.** Valladolid. (Febrer.) — D. Vicente Sampérez y Romea : *Los palacios de los reyes de España en la edad media.* — *Papeleta para una historia de la Arquitectura civil española.* (Continuació.) — D. Pedro Beroqui : *Adiciones y correcciones al Catálogo del Museo del Prado.* (Continuació.) — D. Salvador García de Pruneda : *Sección de turismo. Por Portugal.* — D. P. Alcántara Basauta : *Libro de curiosidades relativas a Valladolid (1807-1831).* (Continuació.) — D. Juan Agapito y Revilla : *Tradiciones de Valladolid.*
- Boletín de la Sociedad Castellana de Excursiones.** Valladolid. (Març.) — D. V. Sampérez y Romea : *Los palacios de los reyes de España en la edad media.* — *Papeleta para una Historia de la Arquitectura civil española.* (Continuació.) — D. Narciso Alonso Cortés : *La Fastiginia* (continuació), por Pinheiro da Veiga. — D. Pedro Carreño : *Correrías por la Sierra-Peñalara.* — L. de Corral : *Ordenanzas del Concejo de Valladolid sobre pastos y cazas en 1267.* — D. P. Beroqui : *Adiciones y correcciones al Catálogo del Museo del Prado.* — D. Juan Agapito y Revilla : *Tradiciones de Valladolid.*
- Revista de Menorca.** Mahón. (Janer.) — Miguel Oliver Amorós : *La juventud de Orfila (autobiografía inédita), Orfila; prólogo de G. de Chapel d'Espinassoux.* — J. Ferrer : *La lagartija azul.* — F. Camps Mercadal : *Folk-lore menorquí. De la pagesia* (traducció). (Continuació.)
- Revista de Menorca.** Mahón. (Febrer.) — Miguel Oliver : *La juventud de Orfila (autobiografía inédita), Orfila; prólogo de G. de Chapel d'Espinassoux* (traducció). (Continuació.) — Lorenzo Pons Marqués : *Dispensario Oftalmológico Municipal y Consultorio de Enfermedades Quirúrgicas. Resumen correspondiente a 1913-1914.* — Mauricio Hernández : *El frío.* — Mauricio Hernández Ponsetí : *Observaciones meteorológicas de enero.* — Francesc Camps : *Folk-lore menorquí. De la pagesia.* (Continuació.)
- Revista de Menorca.** Mahón. (Març.) — Pedro Mir y Miró : *La carretera Mahón Fornells : Exposición de la Cámara Oficial Agrícola de Menorca.* — Miguel Hernández : *Consejos prácticos para mejorar la fabricación del queso de Menorca.* — M. Vidal y López : *Notas entomológicas.* — Miguel Oliver : *La juventud de Orfila (autobiografía inédita), Orfila; prólogo de G. de Chapel d'Espinassoux* (traducció). (Continuació.) — R. Vehils : *Iniciativa trascendental.* — Mauricio Hernández : *Observaciones meteorológicas de febrero.* — Francesc Camps : *Folk-lore menorquí. De la pagesia.* (Continuació.)
- Boletín de la Real Academia de la Historia.** Madrid. (Marzo.) — José de Lamano : *El epistolario inédito de la venerable Beatriz de Jesús.* — Fidel Fita : *El gran*

pleito de Santa Teresa contra el Ayuntamiento de Avila. — Bernardino de Metgar : *Autógrafo epistolary inédito de Santa Teresa de Jesús.* — Antonio Blázquez : *La Puerta de Toledo de Ciudad Real.* — El Barón de la Vega de Hoz : *Rincones de la historia vitoriana.* — F. Fernández de Bethencourt : *Datos históricos del antiguo Hospital de la Resurrección de N. S. Jesucristo de la ciudad de Utrera.*

Boletín de la Real Sociedad Geográfica. Revista de Geografía Colonial y Mercantil. Madrid (Janer-Febrer 1915.) — Excmo. Sr. D. Jerónimo Bécquer : *La situación de las provincias hispanoamericanas en los últimos años del siglo XVIII.* — Sr. D. Antonio Blázquez : *Marruecos. Los romanos, los vándalos, los bizantinos.* — *El Canadá geográfico.* — D. Alfredo Gummá : *Concepto de la Geografía.*

Boletín de la Real Sociedad Geográfica. Madrid. (Tomo LV : I.) — Enrique de Almonte : *Ensayo de una breve descripción del Sáhara español.* — D. Manuel de Foronda : *Necrología. D. Manuel M. del Valle y Cárdenas.* — Fernando Colón : *Descripción y cosmografía de España.* — D. Vicente Vera : *Reseña de las tareas y estado actual de la Sociedad.*

Boletín de la Real Academia Gallega. Coruña. (Març.) — Celestino García : *Otra nueva estación romana : Más sobre el modio romano de Gonzar.* (Acabament.) — C. Vaamonde Lores : *Gómez Pérez das Mariñas y sus descendientes.* — E. Carré Aldao : *La guerra de la Independencia : El alzamiento contra los franceses en Galicia.* (Acabament.) — Fr. Atanasio López : *Convento de San Francisco de la Coruña.*

La Montagne. Paris. (Agost-Desembre 1914.) — *Pour la Patrie par la Montagne: 1874-1914.* — H. Dunod : *En famille, sac au dos.*

Bolletí de la Societat Arqueològica Luliana. Palma. (Febrer.) — D. P. A. Sanxo : *Societat Arqueològica Luliana. Junta general, sessió del 31 janer de 1915.* — D. E. K. Aguiló : *Tractat de pau entre el rey de Mallorca don Sanxo y el de Bugia Boyhahia Abubechre, firmat a Mallorca pels seus representants Gregori Lallambé d'una part y Mohamet Abdellà Ben Acet de l'altra, dia 23 de novembre de 1312, y Apèndix de documents tocants a antecedents y preliminars de dita pau.*

Boletín Arqueológico. Tarragona. (Janer-Febrer.) — La Redacción : *El Museo Diocesano.* — Angel del Arco : *Memoria descriptiva del Museo Diocesano.* — Excmo. Dr. D. Antolín López Peláez : *Museos Diocesanos.*

Bulletin Hispanique. Bordeaux. (Janer-Març.) — G. Daumet : *Quelques documents castillans des Archives nationales.* — R. Costes : *Le mariage de Philippe II et de l'infante Marie de Portugal. Relation d'Alonso de Sanabra, évêque de Drivasto.* — C. Pérez Pastor : *Nuevos datos acerca del histrionismo español en los siglos XVI y XVII.* — A. Morel-Fatio : *La version espagnole du manifeste des Quatrevingt-treize.*

Butlletí del Centre Excursionista de Vich. (Núm. XII.) — M. T. : *La dedicació de Llussà.* — Fortià Sola, pvre. : *El dolmen d'Ayguafreda.* — J. G. i C., pvre. : *Genealogia de la casa Altarriba de Sant Julià de Vilatorrada.* (Acabament.) — J. Vilaró i Grieria, pvre. : *Nota folklòrica : L'a Déu m'encoman de la nit.*

- S'han rebut, a més, les següents publicacions:
- Hojas selectas. (Primer trimestre.)
 O Instituto. Coimbra. (Janer-Febrer-Març.)
 La Alhambra. Granada.
 Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana.
 Mitteilungen des Deutschen und Osterreichischen Alpenvereins. (Janer-Febrer.)
 Estudios Franciscanos.
 Revista Monserratina.
 Notaría.
 Ilustració Catalana.
 Revue des Langues Romanes. Montpellier. (Octubre-Desembre 1914.)
 Fornvännen. Stockholm. (1913.)
 L'Excursionista. Torino. (1915.)
 L'Africa Italiana. Napoli. (1915.)
 Mazama.
 Ruscino.
 Bulletin de Dialectologie Romane.
 Bulletin du Club Alpin de Crimée et du Caucase. Odessa.
 Spelunca.
 Boletín de la Comisión Provincial de Monumentos Históricos y Artísticos de Orense. (Janer-Febrer 1911.)
 Il Rosario e la Nuova Pompei.
 Antikvarisk Tidskrift för Sverige.
 Boletín de la Sociedad Aragonesa de Ciencias Naturales. (Janer.)
 Alpine Journal. (Febrer.)
 Imer. Stockholm.
 Revista Musical Catalana. (Primer trimestre.)
 Alpi Giulie.
 Butlletí del Centre Excursionista de Lleyda.

CRÒNICA DEL CENTRE

MARÇ DE 1915

SOCIS INGRESSATS DURANT EL PRIMER TRIMESTRE DE 1915

Eduard Majem Vila. — Joaquim Amigó Rich. — Enric Sebastián i Besora.
 — Josep Mantua Imbert. — Joan Codina. — Joan Urgellès Raventós. — Enric
 Losantos Vilaseca. — Josep Grau Hubert. — Francisco Carreras Verdaguer. —
 Antoni Cortès Lladó. — Antònn Carreras Verdaguer. — Lluís de Vela. — San-
 tiago Julià. — Antònn Parés López. — Frederic Damians. — Francisco Coll. —

Santiago Perdigó Díaz. — Marius Giménez. — Carles Reynals Basté. — Adolf d'Armenteras Vintró. — Josep M.ª Pedret Llasat. — Carles Pedret Llasat. — Joan Ordeig. — Josep M.ª Prats. — Joan Subirana Banús. — Manel Vergés. — Antò Trias Pujol. — Antoni Matabosch Bassols. — Miquel Fargas Raymat. — Vicenç F. Perelló. — Eduard Schilling Vives. — Gaspar Puig Guasch. — Francisco Olivé. — Lluís Bartrina Fabrè. — Ramón Canosa Gutiérrez. — Pere Maristany Casajuana. — Amadeu Maristany Casajuana. — Lluís Porta Vidal. — Emili Echevarría Masanet. — Josep M.ª Puig Martí. — Rafel Baradat Guille, pvre. — Ramón d'Abadal Vinyals. — Joaquim Penso. — Josep Sandiumenge. — Joan Navarro Alimbau. — Carles Creixells Vallhonrat. — Josep Buxadé Clarasó. — Frederic Alsina Díaz de la Quintana. — Miquel dels S. Font Martí.

EXCURSIONS

La Secció de Fotografia efectuà el dia 14 una excursió a Cardedeu, Sant Esteve d'Alcoll, Collsabadell i Llinàs.

El dia 21, la propria Secció n'efectuà una altra de mig dia a Vallvidrera, Sant Bartomeu de la Quadra, Valldoreix i Sant Cugat del Vallès.

Per últim, el dia 25, una altra a Olesa de Montserrat, balneari de la Puda, santuari de Sant Salvador, Salt del Cairat i Monistrol de Montserrat.

Totes es vegeren prou concorregudes, deixant els excursionistes animats a fer-ne d'altres.

SESSIONS I CONFERENCIES

El dia 5, el nostre consoci D. Melcior Marcer donà una conferencia sòbres *Impressions d'un viatge d'estudi de l'alta metalúrgia per terres cantàbriques*.

El dia 12, el propi senyor continuà la mateixa, donant proves d'una manera fe-faent dels molts interessants estudis que porta practicats en aquella part de la península espanyola.

Finalment, el dia 26, D. Josep M.ª Puig Martí féu la ressenya d'una excursió de Puigcerdà a Luchon a través d'Andorra, mostrant bonics i interessants clixés i deixant satisfet tot l'auditori.

CONVERSES D'ARQUEOLOGIA CRISTIANA

El nostre bon amic D. Pelegrí Casades i Gramatxes ha vingut continuant durant aquest mes les seves interessants conferencies d'Arqueologia. Veus-aquí el seu resum-programa:

Dia 1. XIII conversa : De l'art cristià en els tres primers segles. — Estudi de ses característiques. — La pintura en les catacombres. — Influencies que hi dominaren.

Dia 8. XIV conversa : Continuació de l'estudi dels orígens de l'art cristià. — Influencies mitríiques i clàssiques.

Dia 17. XV conversa : Continuació de l'estudi de les influencies en l'art cristià primitiu. — Clàssiques i cristianes propiament dites.

Dia 24. XVI conversa : Continuació de l'estudi de la pintura en els tres primers segles. — Descripció dels principals exemplars conservats en les catacambes o cementiris privats de Roma.

Dia 31. XVII conversa : Continuació de l'estudi d'alguns exemplars de la pintura del segle III de les catacambes de Roma.

NOVES

El dia 23 del pròxim mes d'abril, diada de Sant Jordi i vint-i-cinquè aniversari de la publicació del nostre BUTLLETÍ, la Junta Directiva ha acordat celebrar una festa patronal i de commemoració de tant fausta data. Al propi temps el número pròxim tindrà caràcter d'extraordinari, havent-se demanat an aquest fi la col·laboració dels més prestigiosos socis que foren fundadors i que resten encara amb vida, amb llurs corresponents autògrafs. Formarà, en conjunt, el vertader historial del nostre CENTRE.

Com que l'idea s'ha prèms amb entusiasme i han arribat ja a les nostres mans alguns articles i pensaments al·lusius a la data que es tracta de commemorar, creiem que dit número resultarà de gran interès per a tots aquells que estimin la nostra Associació en lo que val.

També està en vies d'execució, al mateix fi de celebrar el vint-i-cinquè aniversari de la fundació del CENTRE, el projecte d'un àpat a Vallvidrera. A jutjar per la bona acollida que ha tingut el pensament, i per l'interès que demostren els organitzadors de l'acte, quasi pot augurar-se an aquest un èxit complet, amb lo qual quedarà segellat l'amor que tots plegats havem de sentir envers la primera entitat propagadora de l'excursionisme català.

Ha passat a millor vida el Sr. Santamaría, pare del nostre consoci i bon amic Albert. L'acte de l'enterrament fou una viva manifestació de les moltes simpaties amb que comptava dit senyor i de les bones relacions sostingudes per son fill. Bé es pot dir que tota la part activa del CENTRE EXCURSIONISTA hi estava representada, cosa molt natural si es té en compte que l'Albert Santamaría és una de les figures de més empena en tot allò que pugui redundar en benefici de l'excursionisme.

La Junta Directiva s'associà de tot cor al dol del nostre company adreçant-li a l'efecte una sentida comunicació.

Estant ja terminats els segells del CENTRE, fosos en bronze, que han de figurar a la fatxada del nostre edifici social i dels xalets-refugis, seràn pròximament col·locats en llur degut lloc.

Com recordaràn els nostres lectors, aquests segells són donatiu de l'amic Santamaría, a qui, tot regraciant-lo, felicitem per llur fina i acabada execució.

El CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA i la Direcció del BUTLLETÍ deixen íntegra als respectius autors la responsabilitat dels treballs firmats.